

Abstrakty příspěvků

Book of Abstracts

23.

mezinárodní setkání
mladých
lingvistů

Filozofická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci

2022

Metodologie srovnávacího vs. kontrastivního výzkumu jazyků: základní přístupy ke studiu

PLENÁRNÍ PŘEDNÁŠKA / PLENARY LECTURE

prof. Alla Arkhangelska, DrSc.

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

Přednáška bude věnována metodologickým přístupům ke kontrastivnímu studiu jazyků podle německého lingvisty Roberta Sternemanna. Ve středu pozornosti jsou základní téze srovnávací vs. kontrastivní metody, otázky srovnatelnosti jazyků a jazykových jevů (typologie opozic ze srovnávacího hlediska), rozbor metodologického přístupu ke srovnávání jazyků podle směru analýzy přes *tertium comparationis* (jednosměrné a vícesměrné srovnání podle R. Sternemanna) s ohledem na typologii mezijazykových ekvivalentů.

Jazykový přínos Nového zákona z roku 1601

Robert Dittmann

Univerzita Karlova, Praha

Příspěvek představuje hlavní jazykové změny v kralickém Novém zákoně z roku 1601 ve srovnání s Kralickou biblí šestidílnou a edicemi z roku 1596, a to ve dvou ohledech: 1) Změny, jež neplynou z cizojazyčných předloh, ale z bohemistických úprav, 2) změny, jež plynou z vlivu cizojazyčných předloh (např. překlad participií). Materiál je čerpán ze synoptických evangelií, a to pouze z biblického textu, nikoli doprovodného metatextu (marginálií). Přehled změn umožňuje jednak zpřesnit jazykový vývoj kralických verzí Nového zákona, jednak ukázat soustavnou práci s cizojazyčnými předlohami.

Nazráv čas na změnu... Nebo snad nazrav?

Příspěvek o tvorbě přechodníků minulých od *sloves* s kmenovým -á-

Klára Dvořáková

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha

Tvrzení, že přechodníky dlouhodobě ustupují z užívání, snad nikoho nepřekvapí. Však tento vývoj podrobně popsal již Dvořák (1978). V současné češtině se přechodníky vyskytují jen v psaných komunikátech a ani v nich nejsou nijak časté, nezastupují ani jedno celé procento všech slovesných tvarů (Cvrček a kol., 2010). I přes nízkou frekvenci přechodníků by jejich tvorba neměla být problematická (aspoň teoreticky), neboť pro ni existují jasná a jednoduchá pravidla, navíc popsaná v různých mluvnicích.

Potíže však mohou nastat při utváření přechodníků minulých od *sloves* typu nazrát. U *sloves*, která mají dlouhé -á- v minulém kmeni, se totiž nabízí otázka, zda kvantita zůstává zachována i u přechodníkových tvarů, či zda dochází ke krácení vokálu. Který tvar je náležitý – *nazráv*, nebo *nazrav*? Mnohé mluvnice způsob tvoření přechodníků od daného typu *sloves* vůbec nekomentují, jiné jen spoře. Nejobšírnější výklad věnuje této problematice *Mluvnice češtiny 2*, jež doporučuje tvary se zachovanou kvantitou.

Odpovídá však toto doporučení současné praxi? Data z Českého národního korpusu ukazují, že se při tvorbě přechodníků uplatňují dvě protichůdné tendenze: ke krácení vokálu a k zachování jeho délky. Neměla by tedy být tato změna reflektována i v současné kodifikaci? A pokud ano, jakým způsobem?

Préteritální auxiliár ve třetích osobách ve Smolné knize velkobítešské (1556–1636)

Jitka Filipová

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha

Náměšťská mluvnice z roku 1533 hodnotí přítomnost auxiliárů ve třetích osobách jako nadbytečnou, či dokonce jako barbarismus (Optát – Gzel – Philomathes 2019, 82) a O. Koupil v souvislosti s tím poukazuje, že již v době jejího vydání šlo o tvar příznačný pro jazyk biblických překladů (Optát – Gzel – Philomathes 2019, 83, pozn. G2v1n). V období raného novověku se však préteritální auxiliáry objevují i v textech stylově zcela opačných (např. dopisech a smolných knihách, srov. Dickey 2013, Dittmann 2020).

Příspěvek se zabývá užíváním préteritálního auxiliáru ve třetích osobách ve Smolné knize velkobítešské (1556–1636). Nejenže jde o zdroj blízký místu vzniku Náměšťské mluvnice, ale předně smolné knihy jsou pramenem obsahujícím vyznání na mučidlech, jež mají na mnohých místech charakter přímé řeči, a jsou tak cenným pramenem pro historickou lingvistiku. Přítomnost auxiliáru bude hodnocena na základě vybraných faktorů lingvistických (např. rozdíl v singuláru a plurálu, přítomnost výrazu určujícího časovou lokaci, postavení auxiliáru ve větě) a nelingvistických (např. chronologie, rozdíly mezi písáři, rozdíly mezi samotnými vyznáními odrážejícími mluvený projev a jasně stylizovanými přípisy písářů).

Naše výsledky přispějí k poznání ústupu préteritálního auxiliáru ve třetích osobách ve střední češtině, a to v textech odrážející alespoň do jisté míry mluvený jazyk.

Referenční popisy a čeština jako cizí jazyk: Možnosti a limity potenciální změny

Ondřej Geppert

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc / ELTE-BTK, Budapešť

Téměř všechny současné učebnice, sylaby a další metodické materiály pro výuku a testování češtiny jako cizího (a druhého) jazyka vycházejí z dokumentů evropské jazykové politiky a referenčních popisů češtiny pro odpovídající úrovně SERRJ. Jakým způsobem by měl lektor, metodik, tvůrce výukových materiálů či testů přistupovat k těmto „normotvorným“ příručkám? Lze variovat představené interakční modely v souvislosti s používáním novým komunikačním platformem? Je vhodné upozadňovat či naopak preferovat vybrané sociokulturní kompetence vzhledem k probíhajícím společenským změnám? Je žádoucí aktualizovat vymezený lexikální rejstřík? Které variety jazyka budou přípustné? Povede užívání např. hovorových či internacionálních výrazů k usnadnění porozumění? Rád bych nastínil některé podstatné momenty a argumenty v rozvažování o těchto problémech, ale také obecně při volbě vhodných pedagogických přístupů, výukových materiálů a individuálního nastavení kurzů dle vybraných cílových skupin studentů, které se v posledních letech objektivně mění. Nemá jít o zásadní změny v chápání a využívání popisů češtiny pro cizince. Zdůrazňuji spíše perspektivu dosažení maxima možného v rámci existujícího a většinově funkčního standardu.

Syntaktická komplexita textů nerodilých mluvčích češtiny

Michaela Hanušková

Ostravská univerzita, Ostrava

Cílem výzkumu je zjistit, do jaké míry se liší syntaktická komplexita českých textů psaných nerodilými mluvčími v různých jazykových úrovních (A1–C1 podle SERR). Syntaktická komplexita je zkoumána pomocí průměrné délky věty a klauze. Tyto délky jsou počítány ve slovech. Dále je zde také analyzována celková komplexita vět, která je definována jako podíl četnosti klauzí a vět. Materiálem tohoto výzkumu je žákovský korpus CzeSL-SGT, který je součástí Českého národního korpusu. Tento korpus je složen z písemných prací nerodilých mluvčích češtiny z let 2009 a 2013 a obsahuje více než 8 000 autentických textů různých úrovní znalosti jazyka. Všechny texty jsou anotovány pomocí nástroje UDPipe. Výsledky ukazují, že čím vyšší je jazyková úroveň, tím delší se v průměru vyskytuje klauze a věty. Se zvyšující se úrovni se také objevuje v průměru větší počet klauzí na větu.

Česky psaná úřední korespondence předbělohorského období – práce s prameny

Tereza Hejdová

Univerzita Karlova, Praha

Příspěvek představí disertační projekt, jehož cílem je jazyková analýza česky psaných listů poselacích úředního obsahu na území Čech. Uzavřeným listům se věnuje zejména Kristen (1927), který je klasifikoval, okrajově Kučera (1982) či Stloukal (1931). Vzhledem k tomu, že je projekt v začátcích, zaměřím se na kritéria výběru materiálu.

Do výzkumného projektu jsou zařazeny listy poselací, jež jsou uložené v Národním archivu ve fondu Stará manipulace. Ten sdružuje dobové latinsky, německy i česky psané originály, koncepty či opisy ze spisů české kanceláře, českého místodržitelství a české dvorské komory.

Na základě rešerše jsem sestavila prvotní soubor kritérií, podle kterých korespondenci vybírám. Podstatné je časové vymezení; vzhledem k historickým událostem a postupnému pronikání němčiny po roce 1627 se zaměřuji na listy předbělohorského období. Důležitým kritériem je osoba autora, je ale nutné uvažovat i o osobě písáře (eventuálně úředníka), kterému mohl být list diktován, či který list na základě podkladů (podstatných informací) sestavil. Pro účely mé klasifikace považuju za autora toho, kdo je pod textem podepsán. Aby byl vybraný vzorek listů poselacích dostatečně reprezentativní, vybírám ty, pod nimiž jsou podepsány církevní autority (arcibiskup, opat, abatyše), světské autority (císař (?), šlechtic – držitel panství, hejtman, rychtář, městská rada), ale také měšťané a poddaní. Přihlížím i k územnímu vymezení, listy by měly pocházet z území Čech, ideálně ze střední části. Důležitá je tematika a počet písemností; pro zařazení k dalšímu zpracování musí být k jedné záležitosti dochováno alespoň pět listů.

“This place is helping me a whole heap”: On the Emergence of Degree Modifier Uses of Partitive Nouns

Damian Herda

Jagiellonian University, Kraków

Partitives, which easily give rise to scalar inferences, tend to develop into vague quantifiers, and then into degree adverbs. However, whereas the grammaticalization of English nouns of this kind into indefinite quantifiers has already received a considerable amount of scholarly attention, their subsequent extension to adverbial contexts remains an under-researched area. Based on random samples consisting of up to 250 relevant attestations per item (of which a maximum of 125 include instances representative of the verbal domain, and a maximum of 125 involve instances representative of the adjectival domain) extracted from the Corpus of Global Web-Based English, this paper therefore aims to partially fill in the aforementioned gap by providing a synchronic analysis of the syntactic expansion of nine such nominal quantifiers, namely ‘bit’, ‘scrap’, ‘shred’, ‘heap’, ‘heaps’, ‘load’, ‘loads’, ‘lot’, and ‘lots’, whose empirical tokens have been classified into six categories: (i) verbal inherent modification, (ii) verbal extent modification, (iii) ambiguous, (iv) object-pronominal, (v) adjectival modification of positives, and (vi) adjectival modification of comparatives. The results demonstrate that in the verbal domain, most of the analyzed forms reveal a preference for pronominal uses, in which they function as an argument of the verb rather than a genuine degree adverb, but which nevertheless allow secondary scalar implications, while in the adjectival domain, a majority of the items exhibit a conspicuous propensity to combine with the comparative forms of adjectives/adverbs. Thus, both pronominal occurrences and adverbial attestations involving comparatives may be assumed to constitute bridging contexts in the emergence of full-blown degree modifier uses of nominal quantifiers. Additionally, it is shown that there exists a strong positive correlation between the items’ respective degrees of grammaticalization in the quantifier function and their extents of adverbialization, operationalized as proportionate frequencies of pertinent attestations in corpus samples.

The Use of Emoticons and Emojis in Blogs

Sintija Ķauķīte

Latvian Language Institute of the University of Latvia, Riga

The Internet has changed the way we communicate. On the internet, people can reach an audience in the way they want, for example, through social media. Andreas Marcus Kaplan's and Michael Haenlein's classification of social media includes free web encyclopedias, blogs, content communities, social networking sites, virtual game worlds, and virtual social worlds (Kaplan, Haenlein 2010, 62–64; Buholcs 2022). A blog is a website in which users write about their thoughts or experiences relating to a subject. Nowadays, blogs have various functions: informational, entertaining, and communicative. Blogs can include texts, photos, videos, and links to other blogs. Latvians write blogs on different themes like cooking, family, culture, fashion, travel, business, customer service, etc. Writing a blog is subordinate to its audience. Readers ask questions on various issues in the comments.

Since body language and verbal tone had not been translated into written text, people have developed alternative ways to convey meaning. That is why two new pictographic languages – emoticons and emojis – were created. Blogs are characterized by multimodality – a combination of lingual and non-lingual means of expression (punctuation marks, emoticons, emojis, and images). Emoticons replace both verbal and non-verbal (facial expressions, gestures) information. They are based on punctuation marks, numbers, and letters. Emojis are images of things or icons that represent emotions, feelings, or activities. We can regard these graphical signs a specific language for communication. The aim is to examine the use of emoticons and emojis in Latvian authors' blogs. The author has extracted examples both manually and from the "Latvian Language Blog Corpus" (korpuuss.lv/id/Emu%C4%81ri). The empirical base of the study consists of about 300 units of broad syntactic constructions. Both personal, and corporate blogs are considered. The author looks at emoticons and emojis in blogs and commentaries of blogs. Desk studies and corpus-based approaches are used.¹

---

¹ "Strengthening of the capacity of doctoral studies at the University of Latvia within the framework of the new doctoral model", identification No. 8.2.2.0/20/I/006.

Současná mluva na Uničovsku

Adéla Kereková

Masarykova univerzita, Brno

Terénní výzkumy ukazují, že dochází k ústupu tradičních nářečí z běžné mluvy. Tento vývoj je postupný a nejednotný a je ovlivněn mnoha společenskými faktory. Užívané nářeční prvky, interdialektické či hovorové prostředky apod. a jejich zapojení do běžné mluvy jsou dokladem dynamičnosti jazyka (běžné mluvy) a společnosti. Jaký je způsob užití nářečních prvků v současné běžné mluvě? Jaké společenské faktory ji zásadně ovlivňují? Jaká je běžná mluva? Příspěvek shrnuje dosavadní kroky výzkumu současného mluveného jazyka na Uničovsku a první výsledky, které jsou reprezentovány deseti mluvčími ze zvolené oblasti.

Teritoriální vymezení „Uničovska“ zahrnuje město Uničov a přilehlé obce, přičemž spádovost a sociální propojení jsou rovněž faktory podléhající zkoumání. Zvolená lokalita je jazykově charakterizována jako severní okraj centrální středomoravské nářeční podskupiny. Samotný Uničov byl do konce druhé světové války většinově německojazyčný, okolní obce byly spíše jazykově smíšené s častou převahou česky mluvícího obyvatelstva. Politicko-společenské události poloviny dvacátého století, dynamický rozvoj průmyslu v druhé polovině století, příliv obyvatelstva z jazykově různorodých částí Československa daly vzniknout jedinečné oblasti s jazykově jedinečnou základnou.

Pozdravy v neformálních skupinových konverzacích mládeže v on-line prostředí

Filip Kubeček

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha

Jedním z trendů současné on-line komunikace mládeže jsou tzv. chatovací skupiny, fungující na sociálních sítích. Jejich členy zpravidla spojuje jistý prvek, např. záliba, názor, místo bydliště nebo budoucí škola, na jehož základě požádali o přijetí do dané skupiny. Zároveň jsou si však jednotliví členové většinou cizí, a konverzace tak slouží k jejich vzájemnému seznámení. Jelikož skupiny sdružují vrstevníky a okolnímu světu nejsou přístupné, mívá zdejší komunikace značně neformální a spontánní charakter. Cílem tohoto příspěvku je představit způsoby, jimiž se přispěvatelé v takových konverzacích zdraví bezprostředně po tom, co jsou skupiny vytvořeny. Pozornost je věnována zejména variabilitě jednotlivých pozdravů, jejich četnosti, konzistence v repertoáru jednoho uživatele nebo míře vlivu, který na ně mohou mít vybrané sociolingvistické faktory jejich autorů. Analýza vychází z autentického materiálu chatovacích skupin mládeže ze sociální sítě Instagram, uloženého ve vlastním specializovaném korpusu z let 2020 a 2021.

Language Proficiency Examinations in the Military Context

Kateřina Kučerová, Ivana Mrozková

Univerzita obrany, Brno

The assessment of language proficiency has long been an important part of language learning resulting in creation of complex assessment systems such as TOEFL and Cambridge exams for English language. In the military context, language education and assessment is regulated by the NATO Standardization Agreement 6001 (STANAG 6001) which details basic language levels and provides descriptors for language proficiency testing.

This paper aims to offer an insight into language testing in accordance with STANAG 6001 in the Czech military focusing on four basic language skills: listening, speaking, reading, and writing. The authors will discuss the form and content of four parts of the exam, describing the process of test items creation and test candidates' performance assessment. The authors will explain the crucial role of the descriptors for test creation as well as for candidates' evaluation, and demonstrate how the descriptors are applied on different language levels.

Zdvořilostní strategie Čechů a Francouzů (Potenciálně problematické jevy při interkulturní komunikaci)

Magdaléna Lapúniková, Stanislav Pisklák

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

Projekt zaměřený na zdvořilost při interkulturní komunikaci reaguje na potřebu mluvčích stále častěji komunikovat na mezinárodní a interkulturní úrovni (Watts 2003, Janney – Arndt 2005). Výzkum přináší aktuální data z oblasti jazykových zdvořilostních strategií Čechů a Francouzů získaná dotazníkovým šetřením (Walker 2010, Chejnová, 2012) provedeným v Česku a ve Francii. Dotazník zahrnuje komunikační situace, které reprezentují mluvní akty jako pozdrav, oslovení, rozloučení, poděkování, žádost, prosba, nabídka. Vybrali jsme takové zdvořilostní formy, které v mnoha případech není možné překládat systémovými ekvivalenty, protože jejich použití je podmíněno především komunikační situací (Grepl 1998). Dotazník jsme vytvořili v zrcadlové české a francouzské verzi za použití současných překladů z digitálního korpusu InterCorp (Český národní korpus). Na základě porovnání výsledků obou verzí dotazníku nastiníme, co považují Češi a Francouzi za zdvořilé, či nezdvořilé a zda u těchto národů existují posuny ve vnímání zdvořilosti. Věříme, že zkoumáním zdvořilosti různých národů můžeme předcházet nedorozuměním, a přispět tak k celkovému zlepšení interkulturní komunikace.

Proměny vnímání přírody v kontextu českého přírodního názvosloví

David Lavička

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

V kvalitativním výzkumu jsme se zaměřili na české rodové i druhové názvy ptáků a květin v rozsahu druhů uvedených ve zvolených českých atlasech. Cílem výzkumu bylo nejprve odhalit pojmenovací principy, které jsou vlastní vědě, a pojmenovací principy naopak typicky lidové, v druhé řadě pak na základě těchto principů zjistit, zda a jakým způsobem se změnilo vnímání přírody s příchodem vědy.

Teoreticky se výzkum opírá o kognitivní lingvistiku, lexikologii a teorii motivace. K excerpti potřebných informací z vybraného úseku názvosloví posloužila motivická analýza názvů doplněná o etymologické určení původu názvů společně s přibližným určením doby jejich vzniku.

Provedený výzkum umožnil rozlišit původní lidovou složku názvosloví, do níž spadá většina rodových názvů, od složky mající původ vědecký a odhalil typické prvky vědeckých pojmenování, jako je např. binární/trinární podoba názvů, systémovost, významová průzračnost jmen, volba určitých forem názvů apod. Při srovnání s lidovými pojmenovániami se u odborné nomenklatury objevuje mimo jiné posun v oblasti motivace: některé motivické typy zde chybějí (např. onomatopoická motivace), jiné jsou nové (např. motivace věnovací).

Tyto rozdíly v pojmenování pak odhalují i odlišné způsoby nazírání na přírodu: u lidových názvů – vzhledem k jejich motivaci a jejich často metaforické povaze – můžeme odhalit např. citové vnímání přírody nebo tendenci chápat přírodu na škále užitečnosti/neužitečnosti. Výrazným prvkem lidových pojmenování je uplatňování projekcí lidského světa na svět přírody. Vědecký obraz přírody se naproti tomu jeví primárně jakožto strukturovaný systém, který je od vnitřního prožívání člověka jednoznačně oddělen. Tento systém je nadřazen nad úroveň jednotlivých rostlin či živočichů, což má za následek, že zvíře či rostlina nese často pojmenování podle svého umístění v systému, nikoli tedy podle svých fyzických znaků či konkrétních vlastností a projevů.

Posesivní adjektiva typu *matčin* ve staré a střední češtině

Zuzana Maleňáková

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

V příspěvku představíme výsledky výzkumu, jenž se věnuje vývoji posesivních adjektiv ve staré a střední češtině. Příspěvek se zabývá především posesivními adjektivy tvořenými od femininních substantivních základů, tedy dílčím typem *matčin*. V rámci příspěvku bychom rádi nastinili metodologii vlastního výzkumu a charakterizovali databáze staročeských a středněčeských posesivních adjektiv. Následně představíme analýzu excerptovaných forem a vybrané doklady okomentujeme. Ve výzkumu se zaměřujeme zejména na hledisko tvaroslovné – sledujeme pády, v nichž se posesivní adjektiva typu matčin dochovala, pozornost věnujeme také konkurenci jmenných a složených forem v jednotlivých pádech. Zajímá nás, zda platí obecná tendence k ústupu jmenných tvarů v deklinaci adjektiv, a zda tedy jazykový vývoj směřoval k ještě výraznějšímu omezování jmenných tvarů také u adjektiv posesivních. Excerptovaná adjektiva okomentujeme rovněž z hlediska syntaktického a nastíníme další možnosti jejich výzkumu.

Jazykový rozbor českých překladů Písně písni před Biblí kralickou

Anna Michalcová

Univerzita Karlova, Praha

Staročeský biblický překlad, který je tradičně dělen do čtyř redakcí, vycházel až do překladu Bible kralické z latinské Vulgaty. Příspěvek představuje výsledky diplomové práce Jazykový rozbor českých překladů Písně písni před Biblí kralickou, jež na základě edic srovnává znění Písně písni v jednotlivých redakcích staročeského překladu a pozdějších tiscích 16. století, a to z hlediska hláskosloví, morfologie, lexika a syntaxe. První redakce (1350–1357) je zastoupena Biblí drážďanskou (1360), nejstarším známým úplným rukopisem české bible. Protože se nedchoval celý, byly chybějící pasáže doplněny z Bible olomoucké (1417). Druhá redakce, pocházející z počátku 15. století, je reprezentována Biblí mlynářskou (1450). Ze třetí redakce, vzniklé kolem roku 1410, jsme vybrali Biblí padeřovskou (1432–1435). Čtvrtou redakci pocházející z 80. let 15. století reprezentuje Bible pražská (1488), která je nejen první českou, ale i slovanskou tištěnou bibli. Pozdější tisky 16. století reprezentují Severinova bible (1. vydání) z roku 1529 a Melantrichova bible (1. vydání) z roku 1549. V příspěvku chceme přiblížit primární tendence, které z našeho lingvistického rozboru vyplynuly, a konfrontovat je s dosavadním stavem bádání o vývoji českého jazyka a o vývoji českého biblického překladu. Zjištění, na která chceme primárně poukázat, jsou nízký výskyt jednoduchých minulých časů a zachování duálu až do nejpozdějších tisků 16. století u určitých typů lexémů.

Jazyková situace v Macau

Radka Návarová

Univerzita Karlova, Praha

V tomto příspěvku bychom se chtěli zaměřit na dnešní jazykovou situaci v Macau, především na postavení portugalštiny. Macao je bývalá portugalská kolonie, dnes zvláštní administrativní oblast Číny, nachází se šedesát kilometrů od Hongkongu při ústí Perlové řeky. Z lingvistického hlediska je Macao velmi pestré místo, najdeme zde velké množství jazyků, kromě dvou oficiálních (čínštiny a portugalštiny) ještě např. tagalo, vietnamštinu, angličtinu anebo i kreolský jazyk patuá. Portugalských mluvčích v Macau je ovšem pouze kolem 2,5 %, není to tedy jazyk majoritní, přesto je ve veřejném prostoru všudypřítomný. Na základě analýzy dostupných dat (dotazníků vyplněných studenty portugalštiny v Macau a informací a statistik z jazykových škol) a vlastní zkušenosti se v prvé řadě soustředíme na pozici portugalštiny coby oficiálního jazyka, kterým ovšem většina populace nemluví. Podíváme se na její využití ve vzdělávání, ale i v každodenním životě a zaměříme se také na to, jaká jazyková politika je ve vztahu k ní aplikována. V druhé řadě pak popišeme postavení ostatních jazyků, kterými se v Macau hovoří, například kantonštinu, která je v posledních letech v mnohých situacích nahrazována mandarínštinou nebo tagalo, které navzdory velkému počtu mluvčích veřejný prostor ztrácí. Okomentujeme rovněž to, že do vývoje jazykového vzdělávání významně zasáhla pandemie covidu-19 a opatření s ní spojená, která například způsobila nedostatek kvalifikovaných učitelů, protože do Macaa nesmí přijíždět nikdo, kdo není držitelem rezidenční karty. Cílem je poskytnout přehled o postavení portugalštiny v Macau na pozadí jiných jazyků a na jeho základě se zamyslet nad tím, jaké jsou její vyhlídky po roce 2049, kdy přestane být oficiálním jazykem.

„Paralelně zdvořilý“ korpus: Kontrastivní analýza zdvořilstných jevů v češtině a angličtině

Eva Nováková

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

Jazyková zdvořilost představuje nedílnou součást pragmatických řečových kompetencí, které umožňují účastníkům komunikace naplňovat pravidla řečové etikety, tedy efektivně navazovat a udržovat komunikační akt, vyvolávat kýžené reakce adresáta, posilovat sociální vazby komunikantů a zachovávat si vlastní „pozitivní tvář“. Zároveň je zdvořilost jevem do značné míry jazykově specifickým a odráží škálu sémantických i pragmatických nuancí, které fungují uvnitř kulturních nebo etnických společenství hovořících „společným jazykem“ a ne vždy jsou interlingválně přenosné. Povědomí o podobnostech a odlišnostech ve výběru jazykových prostředků, jež zdvořilost v konkrétním jazyce kódují, je proto jedním z klíčů pro úspěšné zvládnutí interkulturní komunikace.

Příspěvek se soustředí na mluvní akty pozdravu/rozloučení, oslovení, poděkování a žádosti v češtině a výrazové prostředky, které mluvčí pro jednotlivé komunikační situace volí, porovnává prostřednictvím paralelního korpusu InterCorp s ekvivalenty v angličtině. České zdvořilstní fráze vycházejí z dotazníkového šetření zaměřeného na zdvořilstní strategie Čechů a Francouzů (Lapúniková a Pisklák 2022), a analýza jejich potenciálních anglických ekvivalentů tak doplňuje tento výzkum o další jazykovou oblast. Jelikož paralelní korpus prozatím neobsahuje jazyková data z reálných komunikačních situací (přepisy rozhovorů, korespondenci, online komunikaci), jsou výskyty zdvořlosti sledovány ve dvou typech textů – beletrie a filmových titulcích, o nichž lze předpokládat, že tyto komunikační akty simulují. Analýza korpusových dat vymezuje překladatelské posuny, kterými zdvořilstní obraty procházejí v rovině morfosyntaktické, lexikální nebo pragmatické, a v souladu s principy funkční ekvivalence hodnotí (ne)adekvátnost nalezených ekvivalentů s přihlédnutím k vnitro- i vnětextovým parametrům (situačnímu kontextu, interpersonálnímu vztahům komunikantů, zvolenému rejstříku aj.).

Nadbytečné užívání interpunkční čárky v současných odborných textech

Jitka Rosenbaumová

Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha

Vedle jazykových chyb v podobě opomenutí interpunkční čárky se v současných psaných komunikátech nezřídka setkáváme také s opačným problémem, a to nadužíváním čárek. Mnohdy pozorujeme interpunkci umístěnou zdánlivě nahodile a nalézáme ji tam, kde je zbytečná, nebo dokonce chybná.

V příspěvku se zaměříme na užívání interpunkce v textech vysokoškolských kvalifikačních prací. Právě v tomto typu odborných textů je chybné zacházení s čárkou velmi frekventované, přestože absolvent vysoké školy by jistě měl vedle oborových kvalit disponovat v potřebné míře také jazykovými znalostmi i dovednostmi, které mu umožní publikovat kvalitní text teoreticky odborného funkčního stylu.

Plynou případy nadužití čárky v těchto komunikátech z pouhé neznalosti pravidel, nebo jsou ovlivněny i jinými faktory? Které jazykové jevy jsou nejčastěji spojeny s nadbytečnou interpunkcí a proč? A jaký je poměr pravopisných pochybení způsobených vynecháním čárky a jejím nevhodným užitím?

Akvizice frazeologických jednotek u českých studentů španělštiny

Tereza Šandová

Univerzita Karlova, Praha

Frazeologické jednotky neboli ustálená slovní spojení (rčení, pořekadla, přísloví atd.) tvoří nedílnou část aktivní slovní zásoby téměř každého jazyka. Především díky své komunikativní funkci obohacují významným způsobem přirozený mluvený i psaný projev a obecně tak přispívají ke zlepšení vyjadřovacích schopností a řečové kultury jedince. Nemělo by se proto zapomínat na tento fenomén ani ve výuce cizích jazyků. Předmětem zájmu zamýšlené disertační práce, kterou bych chtěla představit na letošní konferenci, tak bude problematika španělské frazeologie a její akvizice českými studenty (vnímání frazeologie studentů, nabývání přenesených významů, kde dochází či nedochází k posunům a proč, osvojují si studenti rychleji výrazy ekvivalentní češtině či naopak atd.). Avšak v této souvislosti je nutno rovněž podotknout, že za jeden z charakteristických rysů ustálených slovních spojení se mimo jiné považuje také jejich doslovná nepřeložitelnost, která může komplikovat porozumění jejich významu a funkce. Z tohoto důvodu bude část práce věnována také problematice ekvivalence či případné neekivalence frazeologismů v českém a španělském jazyce, která hraje důležitou roli při interpretaci různých frazeologismů při učení se CJ.

Práce se bude dělit na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce bude obsahovat v první řadě (tj. v první fázi projektu) vymezení frazeologie jako takové, její charakteristiku a klasifikaci různých typů frazeologických jednotek (včetně terminologie). Ústřední důraz však bude kladen na principy akvizice (second-language acquisition), a to ve smyslu procesu osvojování si frazeologismů a jejich konotace, rozlišování a rozpoznávání jejich významu a posléze i jejich aktivního používání v mluvené španělštině. Stejně tak se první část práce bude z teoretického hlediska věnovat již zmíněné otázce španělsko-české jazykové ekvivalence frazeologických jednotek a také didaktickým metodám a pedagogickým strategiím se zaměřením na zařazení frazeologie do hodin výuky španělštiny. Poté budou teoretické poznatky aplikovány v praxi, a to metodou pozorování a následnou analýzou procesu osvojování si frazeologických jednotek a jejich vnímání u konkrétní skupiny studentů.

Ruka, hlava, oko: Význam z hlediska kognitivně-lingvistické sémantiky

Jakub Wenzel

Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc

K významu slova lze přistupovat různými způsoby. Každý způsob s sebou nese jistá specifika při popisu významu konkrétního slova. Hlavním cílem příspěvku je představit možnosti pojetí a popisu významu slova z pohledu kognitivní lingvistiky.

Specifika kognitivně-lingvistického přístupu budou nejprve vymezena na základě srovnání s přístupy jinými. Kognitivně-lingvistické pojetí bude následně představeno na sémantickém rozboru tří lexémů z oblasti lidského těla (*ruka, hlava, oko*). Na úrovni teoretické se příspěvek bude opírat zejména o myšlenky polské kognitivně-lingvistické školy. Kromě teorii J. Bartmińského (zejména v oblasti tzv. běžného stylu) bude praktická ukázka založena také na myšlenkách A. Weirzbické nebo G. Fauconniera. Z praktického hlediska budou využity možnosti a nástroje korpusové a počítačové lingvistiky.

Výstupem příspěvku budou kognitivní definice výše vymezených slov, sestavené na základě systematické práce s jazykovými daty. Jednotlivé významy budou blíže rozebrány a usouvzařený, mj. na základě srovnání s jinými jazyky. Součástí příspěvku bude také zhodnocení výhod a nevýhod představeného přístupu, stejně jako uvažování nad možnostmi využití.